

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი

სოციალურ და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

მასობრივი კომუნიკაციის სადოქტორო საგანმანათლებლო პროგრამა

ხელნაწერის უფლებით

მაია ბრეგაძე

**საქართველოს პირველი რესპუბლიკის საზოგადოებრივ-
პოლიტიკური პროცესების რეპრეზენტაცია 1918-1921 წლების
პრესაში**

მასობრივი კომუნიკაციის დოქტორის

აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი დისერტაციის

ავტორეფერატი

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: **ნანა ამირანაშვილი**

ფილოლოგიის დოქტორი, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

თბილისი, საქართველო, 2024 წელი

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:

ნანა ამირანაშვილი - ფილოლოგიის დოქტორი, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

ოფიციალური რეცენზენტები:

მანანა შამილიაშვილი - ჟურნალისტიკის დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი

ნინო მინდიაშვილი - ფილოლოგიის დოქტორი, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2024 წლის 23 ივლისს, 14:00 სთ-ზე, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სოციალურ და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე.

მისამართი: საქართველო, 0141, თბილისი, ჩარგლის ქუჩა N73, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის პირველი კორპუსი, 305-ე აუდიტორია.

დისერტაციის გაცნობა შესაძლებელია კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში.

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი:

ზაზა ცოტნიაშვილი - სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორი მედიის მიმართულებით, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის პროფესორი

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

თემის აქტუალურობა

დღევანდელ საქართველოში პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკის პერიოდის პრესის მიმართ ინტერესი ძალიან დიდია, თუმცა, მთელი რიგი სირთულეების გამო ჯერ კიდევ სრულფასოვნად არ არის შესწავლილი 1918-1921 წლების საზოგადოებრივ-პოლიტიკური პროცესები. **აღნიშნული პერიოდის პრესის ისტორიის ცალკეული საკითხის შესწავლა მკვლევართათვის ახალი გამოწვევაა**, იმ რეალობის გათვალისწინებით, რომ ქართული ჟურნალისტიკა საბჭოთა რეჟიმის პირობებში შეზღუდული და მიუწვდომელი იყო მწვავე პრობლემათა მიჩქმალვისა თუ გაყალბების მიზნით. მას შემდეგ, რაც საქართველომ ისევ მოიპოვა დამოუკიდებლობა, ამ ეპოქამ სხვა ინტერესი შეიძინა. გვაქვს მოვლენების ერთმანეთთან შედარებისა და ახლებურად, სხვა რაკურსით გადააზრების საშუალება.

ლიბერალური პრინციპების მემკვიდრე ქართული პოლიტიკური პრესა შემდეგი განზომილებების აბსტრაქტს წარმოადგენდა: რწმენისა და გამოხატვის თავისუფლება, კანონის უზენაესობა, ადამიანის პერსონალური ავტონომიურობა და ინდივიდუალური უფლებები, რელიგიური ტოლერანტობა. ჟურნალისტურ პუბლიკაციებში რეფლექსირებულია სწორედ ის ღირებულებები, რომლებიც დღევანდელმა დემოკრატიულმა და ლიბერალურმა საზოგადოებამ აღიარა. ამიტომაც საინტერესო და მნიშვნელოვანი აღნიშნული მედიალანდშაფტის ფუნდამენტური გამოკვლევა. იმ პერიოდის დღევანდელობასთან მიმართების განსაზღვრა ძალიან საინტერესო და საჭიროა. მნიშვნელოვანია **პარალელების გავლება, უცნობი ფაქტების წინ წამოწევა, ძლიერი და სუსტი მხარეების ანალიზი და აღნიშნული პროცესების ავთენტური გადააზრება.**

სადისერტაციო ნაშრომი ოთხი ძლიერი პოლიტიკური ძალის პერიოდული გამოცემისა და სამთავრობო გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკის“ კვლევაა ერთმანეთთან მიმართებით და წარმოადგენს მეტად მნიშვნელოვანი საკითხების შეფასებას. სწორედ ეს ხდის წინამდებარე ნაშრომს **აქტუალურს** და ანიჭებს მას სამეცნიერო ღირებულებას.

კვლევა განხორციელდა 1918-21 წლების აღნიშნული პარტიული გამოცემებისა და სამთავრობო გაზეთის პუბლიცისტიკის შინაარსობრივი და ჟანრობრივი ანალიზის, ასევე, გაზეთების სტრუქტურისა და არქიტექტონიკის თავისებურებების გათვალისწინებით.

საკვლევი პრობლემა

საკვლევი თემატიკის მრავალი ასპექტიდან იკვეთება **პრობლემა**, რომელიც 1918-21 წლების საზოგადოებრივ-პოლიტიკური სისტემის ჩამოყალიბებისა და დემოკრატიზაციის პროცესის პრესაში ასახვის დინამიკაზე დაკვირვებას გულისხმობს, რაც იმ პერიოდის მნიშვნელოვანი პარტიული გამოცემების კონტენტის შესწავლას მოიაზრებს. ნაშრომი ფართომასშტაბიანი ჟურნალისტური კვლევაა, რომელიც განხორციელდა წყაროებზე დაყრდნობით და აღნიშნული წლების საქართველოს საზოგადოებრივ-პოლიტიკური გარემოსა და სახელმწიფოს დემოკრატიზაციის პროცესების ახლებურ შეფასებას გვთავაზობს.

კვლევის მიზნები და ამოცანები

საკვლევი თემის მიზანია საქართველოს ისტორიული, პოლიტიკური და საზოგადოებრივი მოცემულობის ფონზე სახელმწიფო სტრუქტურებში შემავალი პარტიების ბეჭდური ორგანოების თანამედროვე მიდგომებით კვლევა. თითოეული გაზეთის ფურცლებზე გამოკვეთილი პრიორიტეტული პრობლემის შესწავლა, ასევე, საკვანძო საკითხებზე მსჯელობის ურთიერთმიმართების განსაზღვრა, რაც, საბოლოო ჯამში, კომპლექსურად წარმოგვიდგენს 1918-21 წლების პუბლიცისტიკის დემოკრატიულ ხასიათსა და აღნიშნული ეპოქის საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ პროცესებს.

კვლევის პროცესში გამოიკვეთა გარკვეული ამოცანები:

- ქართული თუ უცხოენოვანი რელევანტური ლიტერატურის შესწავლა და თემასთან დაკავშირებული სამეცნიერო კვლევების მიხედვით ინფორმაციის დახარისხება;

- საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პოლიტიკური სპექტრისა და პუბლიცისტიკის შესწავლა პარტიულ პრესაში გამოქვეყნებული სტატიების მიხედვით;
- საგაზეთო ტექსტების თემატური კვლევა და მოცემული ბეჭდური ორგანოს პრიორიტეტის განსაზღვრა;
- ქართული პოლიტიკური რიტორიკის შეფასება მახასიათებელი კომპონენტების გათვალისწინებით;
- პარტიების იდეოლოგიათა კომპარატივისტული ანალიზი სააგიტაციო და პროპაგანდისტულ მასალებზე დაყრდნობით;
- საქართველოს საგარეო ურთიერთობების, ევროპული კურსისა და დემოკრატიული მოდელის მნიშვნელობის წარმოჩენა პრესაში.

საკვლევი კითხვები

1. რა ისტორიულ და პოლიტიკურ ვითარებაში გამოიცემოდა საქართველოს პირველი რესპუბლიკის გაზეთები?
2. რა ძირითადი ტენდენციები არსებობდა აღნიშნული პერიოდის პრესაში?
3. რამდენად ადეკვატური იყო თითოეულ გაზეთში გაშლილი პოლიტიკური დებატები და შეესაბამებოდა თუ არა საზოგადოებრივ მოთხოვნებს?
4. როგორ აისახა პუბლიცისტიკაში საზოგადოებრივ-პოლიტიკური პროცესები დემოკრატიული განვითარების, საგარეო ურთიერთობებისა და ევროპული განვითარების კურსის თვალსაზრისით?

ჰიპოთეზა: საქართველოს პირველი რესპუბლიკის საზოგადოებრივ-პოლიტიკური გარემო იყო დემოკრატიული და ქვეყნისათვის მნიშვნელოვანი საკვანძო საკითხები 1918-1921 წლების პრესაში აისახებოდა არა მიკერძოებულად და ვიწროპარტიული ხედვით, არამედ ობიექტური სიზუსტით.

ლიტერატურის მიმოხილვა

პირველი რესპუბლიკისადმი დაინტერესება სულ უფრო და უფრო იზრდება. განსაკუთრებით, სამეცნიერო აქტიურობით გამოირჩევა 2018 წელი, როდესაც ჩვენმა ქვეყანამ გრანდიოზულად აღნიშნა საქართველოს დამოუკიდებლობის

გამოცხადების 100 წლისთავი. ამ პერიოდში დაიბეჭდა მნიშვნელოვანი სამეცნიერო სტატიები დემოკრატიული რესპუბლიკის შესახებ. 2018 წელს უკავშირდება სოლიდური ნაშრომის - **საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა (1918-1921) ენციკლოპედია-ლექსიკონის** შექმნა. ენციკლოპედიის მთავარი თავისებურება ისაა, „რომ მასში განხილული ისტორიული პიროვნებების, ორგანიზაცია-დაწესებულებებისა და მოვლენების დიდი უმრავლესობა პირველად გაშუქდა ამ სახის ნაშრომში“ (შველიძე, 2018, გვ. 6).

2020 წელს გამოიცა წიგნი, რომელიც ავტორებმა **ოთარ ჯანელიძემ, მირიან ხოსიტაშვილმა და ლევან თაქთაქიშვილმა** დემოკრატიული რესპუბლიკის ნაბეჭდ პროდუქციას მიუძღვნეს. „**ბეჭდვითი სიტყვა თბილისში (1918-1921წწ.)**“ აღნუსხავს ყველა იმ ჟურნალ-გაზეთს, რომელიც აღნიშნულ წლებში გამოდიოდა (ჯანელიძე, ხოსიტაშვილი, & თაქთაქიშვილი, 2020).

ზურაბ ავალიშვილის პარიზში 1924 წელს გამოცემული და უკვე თბილისში 1929 წელს თარგმნილი წიგნი - „**საქართველოს დამოუკიდებლობა 1918-21 წლების საერთაშორისო პოლიტიკაში**“ თავისუფალი და სუვერენული საქართველოს განვითარების საერთაშორისო ურთიერთობებს ეხება. წიგნი გვაცნობს საქართველოს „დემოკრატიული“ მთავრობის პოლიტიკის პერიპეტებსა და სახელმწიფოებრივი გადაწყვეტილებების ნიუანსებს (ავალიშვილი, 1929).

ისტორიკოს **ოთარ ჯანელიძის** 2018 წელს გამოცემული წიგნი „**საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ისტორიის ნარკვევები**“ დეტალურად აღწერს 1918-21 წლების საქართველოს ვითარებას. ნარკვევები ჩვენი ქვეყნის კარდინალური საკითხების დოკუმენტურ კონსტატაციას წარმოადგენს. 1918-21 წლებში საქართველოში დამკვიდრებული მრავალპარტიულობის, პლურალიზმის, პრესის თავისუფლების, დემოკრატიული არჩევნების ტრადიციის, უაღრესად „დემოკრატიული კონსტიტუციის არსებობის გახსენება ხელს შეუწყობს სახელმწიფოებრივი აზროვნების, ევროპული, დემოკრატიული და სამოქალაქო ღირებულებების გაცნობიერებას“, რაც, ავტორის აზრით, ჯერ კიდევ სუსტადაა გამოვლენილი ქართულ სინამდვილეში (ჯანელიძე, 2018, გვ. 6).

ეროვნული ძალების, პოლიტიკური ლიდერების, ქართული პერიოდიკის მესვეურთა შესახებ წერისას გავეცანით გურამ შარაძის რამდენიმე ტომისაგან შედგენილ გამოცემას „უცხოეთის ცის ქვეშ“, რომელიც ქართული ემიგრაციის „აღმდგარი“ ისტორიაა (შარაძე, 1991).

საქართველოს დამოუკიდებლობის 100 წლის იუბილეს მიემდვინა ავტორთა კრებული „ახალი ეპოქის დასაწყისი - საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა“. წიგნად შეკრული სამეცნიერო პუბლიკაციები ძალიან ბევრ საინტერესო ფაქტსა და მოვლენას ფენს ნათელს (შენგელია, 2018, გვ. 7).

ჟურნალისტიკის ისტორიის მკვლევარმა რუსუდან ვაშაკიძემ ნაშრომში „საქართველოს დამოუკიდებლობის იდეა 1917-1918 წლების ქართულ პრესაში“ გამოკვეთა ის აქცენტები, თუ რატომაა მნიშვნელოვანი მოცემული პერიოდის პრესის კვლევა და ღრმა ანალიზი, როგორ აისახა პერიოდული გამოცემების ფურცლებზე დამოუკიდებლობის იდეა, როგორ მიმდინარეობდა ბრძოლა სიტყვით, რა სიღრმეებს მოიცავდა ქართული პუბლიცისტიკა.

ქეთევან გოცირიძის სამაგისტრო ნაშრომში „სამოქალაქო ნაციონალიზმის ფორმირების მცდელობა 1918-21 წლებში საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაში“ საინტერესოაა წარმოდგენილი ისტორიული ვარიაციები ერის მნიშვნელობის დადგენასა და იმ პერიოდში ჩამოყალიბებულ ნაციონალიზმზე (გოცირიძე, 2017).

მკვლევარი ნათია კენჭიაშვილი ყურადღებას ამახვილებს ქართველ პოლიტიკოსთა სიტყვით გამოსვლებზე, რომლებიც სრულად იბეჭდებოდა პერიოდულ გამოცემებში. ავტორის ორიენტაცია პოლიტიკური რიტორიკის დეტალებზეა და გვთავაზობს დემოკრატიული რესპუბლიკის პუბლიცისტიკის პოლიტიკური დისკურსის მიმოხილვას (კენჭიაშვილი, 2018, გვ. 201).

ციცინო ბუკიამ 2020 წელს გამოაქვეყნა საკმაოდ ვრცელი მონოგრაფია „გაზეთი „საქართველო“ (1918-1919 წწ.)“. წიგნი ეძღვნება ეროვნული ღირებულებებით განმსჭვალულ პარტიულ ბეჭდურ ორგანო „საქართველოს“. კვლევიდან ცხადი ხდება, რომ აღნიშნული გაზეთი პატრიოტული ორიენტირით ცდილობს მოვლენათა პრეზენტაციას. „საქართველო“ თავისი ისტორიული რეალობისათვის

დამახასიათებელ ყველა საკითხსა თუ პრობლემას ეროვნული თვალსაზრისის გათვალისწინებით განიხილავდა და წყვეტდა“ (ბუკია, 2020, გვ. 10).

1919 წლის დამფუძნებელი კრების წინასაარჩევნო პერიოდზე მუშაობისას ჩვენი თვალთახედვის არეში მოექცა **შოთა კეჭერაშვილის** სამეცნიერო ნაშრომი „**1919 წლის დამფუძნებელი კრების არჩევნები და პოლიტიკური პარტიების პროგრამები**“, რომელშიც ვეცნობით, რომ არჩევნები დემოკრატიული პრინციპებისა და საყოველთაო თანასწორობის უფლების სრული დაცვით ჩატარდა (კეჭერაშვილი, 2019).

საარჩევნო კამპანიის თეორიული ანალიზისას საკუთარ დასკვნას გვთავაზობენ **თათია ნიკვაშვილი** და **ცირა ჯანანაშვილი**. დამფუძნებელი კრების არჩევნებისადმი მიძღვნილ სტატიაში ავტორები ყურადღებას მიაპყრობენ, რომ ცვლილებების ეტაპზე მყოფ საქართველოში არჩევნების მიმართ შეინიშნებოდა დიდი ემოციური ფონი, რომელიც დღემდე ამ პროცესების თანმდევა (ნიკვაშვილი & ჯანანაშვილი, 2018, გვ. 261).

მრავალი ისტორიული ნაშრომის არსებობის მიუხედავად, მკვლევარი **ირაკლი ირემაძე** მიიჩნევს, რომ თანამედროვე საქართველოში აღნიშნული მონაკვეთი საქართველოს ისტორიის მივიწყებული პერიოდია (ირემაძე, 2021). საინტერესოა მკვლევრის დასკვნები და ახლებური მიდგომები, რომელთა მიხედვითაც საქართველოს დემოკრატიულმა რესპუბლიკამ „ევროპული სახელმწიფოს მშენებლობის თვალსაზრისით, მყარი გამოცდილება და პოლიტიკურ ღირებულებათა ჩარჩო დაუტოვა თანამედროვე ქართულ სახელმწიფოს“, თუმცა ამ მოდელის გააზრება და გადაფასება სრულყოფილად ჯერ კიდევ არ მომხდარა (ირემაძე, 2021) .

მე-20 საუკუნის დასაწყისის პერიოდიკა შინაარსობრივად ძალზე მრავალფეროვანია და აზრთა სხვადასხვაობის პრეზენტაციას წარმოადგენს, რაც გულისხმობს განსხვავებული იდეოლოგიის პარტიების დაპირისპირებებს. **მანანა შამილიშვილი** და **მარი წერეთელი** მიიჩნევენ, რომ „თანამედროვე მედიის კვლევა, მისი დემოკრატიული არსის გააზრება ყოვლად შეუძლებელია იმ კლასიკური

გამოცდილების გარეშე, რომელიც ქართულმა ჟურნალისტიკამ ისტორიულად დააგროვა“ (Shamilishvili & Tsereteli, 2016, p. 342).

მარი წერეთლისა და მანანა შამილიშვილის მეორე სტატია, „საქართველოს რეგიონული კონფლიქტების რეპრეზენტაცია 1918-1921 წლების პრესაში“, საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის პრობლემას ეძღვნება. ნაშრომი საყურადღებო აღმოჩნდა წარმოჩენილი პუბლიცისტური აქცენტებითა და მონიშნული პერიოდის პოლიტიკურ-საზოგადოებრივი ასპექტებით (შამილიშვილი & წერეთელი, 2018, გვ. 512).

გაზეთ „საქართველოს“ პოლიტიკური კონტენტის თანამედროვე შეფასებებს გვთავაზობს მკვლევარი ხათუნა ჭანიშვილი. სამეცნიერო სტატია „1918 წლის გაზეთ „საქართველოში“ გამოქვეყნებული რამდენიმე პუბლიკაციის ფილოსოფიური გააზრებისათვის“ სამეცნიერო შრომების კრებულში „ახალი ეპოქის დასაწყისი-საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა (1918-1921)“ დაიბეჭდა. მოგვიანებით, მან თანაავტორ მარიამ მანჯგალაძესთან ერთად სერიოზული ნაშრომი მიუძღვნა დამოუკიდებლობის აქტის მნიშვნელობასა და 1918-21 წლების პრესის ენას. „საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტის პუბლიცისტური გააზრება და ენობრივი პოლიტიკის საკითხები“ დემოკრატიულ პუბლიცისტურ გარემოსა და თავისუფლების არსის გაცნობიერებას ეძღვნება. მკვლევრების ორიენტირია 26 მაისის მნიშვნელობის თანამედროვე ინტერპრეტაცია და სოციალ-დემოკრატებისა და ეროვნულ-დემოკრატების აზრობრივი და მენტალური სხვადასხვაობა. ავტორების აზრით, „სოციალ-დემოკრატები მეტწილად მომავლის განჭვრეტის უუნარობითა და უმართავი ემოციებით განსხვავდებიან ეროვნულ-დემოკრატებისაგან“ (ჭანიშვილი & მანჯგალაძე, 2021, გვ. 71).

დემოკრატიული რესპუბლიკის წლებში გამოცემული სამთავრობო გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“ მკვლევარ სერგი მინაშვილის კვლევის ობიექტი გახდა და 2004 წელს მან მცირე მოცულობის ნაშრომი მიუძღვნა დამოუკიდებელი საქართველოს „პრესის ფლაგმანს“ (მინაშვილი, 2004, გვ. 6).

მამია ბალახაძე საქართველო-გერმანიის ურთიერთობების ფართო სპექტრსა და ამ ორ ქვეყანას შორის არსებული პარტნიორული თანამშრომლობის გეოპოლიტიკური მიზეზების ახსნას უძღვნის ვრცელტანიან მონოგრაფიას. წიგნში „საქართველო-გერმანიის ურთიერთობები“, საფუძვლიანადაა შესწავლილი გერმანული დიასპორის საწყისები (ბალახაძე, 2021). ამავე საკითხს ეხება ლაშა ბაქრაძის წიგნი „ქართულ-გერმანული ურთიერთობები პირველი მსოფლიო ომის დროს“, რომელიც მნიშვნელოვანია აღნიშნული პარტნიორობის გასააზრებლად. ნაშრომში გვხვდება დოკუმენტური ინფორმაცია, ამონარიდები ოფიციალური წერილებიდან და ბევრი მნიშვნელოვანი წყარო (ბაქრაძე, 2009).

ისტორიკოს დიმიტრი შველიძის წიგნში „პოლიტიკური პარტიების წარმოშობა საქართველოში“ დეტალურადაა გადმოცემული ჩვენს ქვეყანაში პარტიული სისტემის შექმნის ისტორია, საზოგადო მოღვაწეთა თავდაპირველი შეხედულებები, მათი პოლიტიკური აზროვნება: „ფედერალისტები ცდილობდნენ ეროვნულ ნიადაგზე გაეერთიანებინათ სხვა პარტიები და მიმდინარეობები, მოეხდინათ ეროვნულ-პოლიტიკური ძალების კონსოლიდაცია და ამ გზით ხელში თავად აეღოთ განმათავისუფლებელი მოძრაობის სადავეები“ (შველიძე, 1993, გვ. 5). დემოკრატიული რესპუბლიკის დომინანტი პოლიტიკური პარტიის „ქართული სოციალ-დემოკრატიის ისტორია (1892-1918)“ კი სიღრმისეულად აქვს აღწერილი ვახტანგ გურულს. ავტორი გვაბრუნებს სოციალ-დემოკრატიის წარმოშობის სათავეებთან და გვაცნობს მესამე დასის პოლიტიკოსთა აზრებს, შეხედულებებს, ქმედებებსა და გადაწყვეტილებებს. შედეგად, გამოკვეთილია საქართველოს საუკუნისწინანდელი პოლიტიკური ვითარება (გურული, 1999).

პოლიტიკური პარტიების მრწამსისა და იდეოლოგიის შესწავლას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ჩვენს კვლევაში. ფაქტობრივად, პერიოდულ გამოცემებში, სწორედ მათი ევოლუცია, პროგრამები და პრაქტიკული საქმიანობაა გადმოცემული. ამ მხრივ საყურადღებოა მიხეილ სართანიას სამაგისტრო ნაშრომი „სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტია საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაში“, რომელიც აღნიშნული პარტიის პოლიტიკურ ცხოვრებას ასახავს (სართანია, 2019).

„სახალხო საქმის“ რედაქტორისა და პუბლიცისტის სამსონ ფირცხალავას მოღვაწეობის სხვადასხვა ასპექტზე მნიშვნელოვანი შრომები აქვთ მკვლევრებს: მ. წერეთელს, ლ. ნანიტაშვილსა და ზ. ცხადაიას. (ნანიტაშვილი, 1993), (ცხადაია, 2016), (წერეთელი, 2017).

მარი წერეთლის ნაშრომში „სამსონ ფირცხალავა“ შესწავლილია სამსონ ფირცხალავას ცხოვრების გზის მნიშვნელოვანი ეტაპები. ავტორი აანალიზებს საზოგადო მოღვაწის მდიდარ ლიტერატურულ მემკვიდრეობას, მის პუბლიცისტურ და კრიტიკულ ნააზრევს და ჩვენს ყურადღებას მიაპყრობს მის დანატოვარ დოკუმენტური ხასიათის შრომებს, რომლებიც ფასდაუდებელია იმ ეპოქის წარმოსაჩენად.

მისასალმებელია, რომ საქართველოს დამოუკიდებლობის პერიოდის შესწავლით დაინტერესდა ამერიკელი ისტორიკოსი სტივენ ჯონსი, რომელმაც თავისი ნაშრომი პირველ დემოკრატიულ რესპუბლიკას მიუძღვნა: „The Making of Modern Georgia: The First Georgian Republic and Its Successors, 1918-2010“ - თანამედროვე საქართველოს დაბადება: პირველი ქართული რესპუბლიკა და მისი მემკვიდრეები 1918-2010“ (ჯონსი, 2018). ასევე საყურადღებოა კანადელი ისტორიკოსის, ჟურნალისტისა და პოლიტოლოგის ენდრიუ ანდერსენის წიგნი „საქართველო და საერთაშორისო შეთანხმებები“, რომელშიც უცხოელი მკვლევარი მიზნად ისახავს, კოლეგა-ისტორიკოსებს გააცნოს ის საერთაშორისო შეთანხმებები და ხელშეკრულებები, რომლებიც საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საზღვრებს არეგულირებდა 1918-21 წლებში (ანდერსენი, 2020).

დემოკრატიული რესპუბლიკის პრესის ფუნქციონირების პარამეტრებსა და ქვეყანაში პლურალისტური მედიაგარემოს შექმნის მიზეზებს იკვლევს ნანული ტალახაძე. საქართველოში ლიბერალურ-დემოკრატიული ღირებულებების დამკვიდრების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიზეზად ავტორი ადამიანის უფლებების დაცვისა და სოციალური თანასწორობის მაღალ ინდექსს ასახელებს. მკვლევარს შესწავლილი აქვს პარტიული პრესა, ცალკეული საგაზეთო პუბლიკაციები. სტატია „უფლებრივი თანასწორობის პრობლემა 1918-1921 წლების ქართულ პრესაში“

დაგვეხმარა პოლიტიკური პარტიების ფსიქოლოგიური კონტურების აღქმასა და მათი იდეოლოგიების უკეთ გამორკვევაში (ტალახაძე, 2021).

მედიატექსტების მიხედვით შესწავლილი მასალის კონცეპტუალური ანალიზის განსახორციელებლად გამოვიყენეთ შოთა გაგომიძის წიგნი „ქართული ჟურნალისტიკის ისტორია XX საუკუნის 20-იანი წლები“ (გაგომიძე, 2004), ნოდარ ტაბიძის „პუბლიცისტიკის საკითხები“ (ტაბიძე, 2011), თამაზ ჯოლოგუას „ქართული ჟურნალისტიკის ისტორია“ (ჯოლოგუა, 2013), გივი კაპანაძის „ქართული მედია და საქართველოს საგარეო პოლიტიკა“ (კაპანაძე, 2013). მისასაღმებელია, რომ ინტერესი და სურვილი საქართველოს ისტორიაში „ახალ ეპოქად“ წოდებული პერიოდის სიღრმისეული შესწავლისა, დიდია. ჩვენი ნაშრომიც ამ კონტექსტში გვინდა მოვიაზროთ.

კვლევის თეორიული საფუძვლები

მოცემული ნაშრომი ეყრდნობა თეორეტიკოსთა მოსაზრებას იმის თაობაზე, რომ საზოგადოების აზრზე ზემოქმედების ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორი მედიის პოლიტიკურ პროცესებთან აფილირებაა. ამ კუთხით, ჩვენს კვლევას მიესადაგა **დენიელ ჰელინისა და პაოლო მანჩინის** თეორია მედიასისტემების შესახებ, იგივე, პოლიტიკური სისტემების სამი მოდელი, რომელიც პოლიტიკურ და მასმედიის სტრუქტურებს შორის სისტემური კავშირების იდენტიფიცირებას მოიაზრებს. მართალია, ეს თეორია დასავლეთ ევროპისა და ჩრდილოეთ ამერიკის მედიასისტემების კვლევას ეხება და არც 1918-21 წლებს ემთხვევა, მაგრამ ავტორთა ნააზრევს მრავალი ვარიაციის კვალიფიცირებისას რიგი ერთობლივი მახასიათებლები შეინიშნება: „პრესა ყოველთვის იძენს იმ ფორმას და შესაბამისობაში მოდის იმ სოციალურ და პოლიტიკურ სტრუქტურებთან, რომლებშიც ის ოპერირებს“ (ჰელინი & მანჩინი, 2015, გვ. 9). ჰელინისა და მანჩინის თეორიის მოდელი ჩვენი ქვეყნის პრესას მიესადაგა პოლიტიკური პარალელიზმის კომპონენტებითა და ინდიკატორებით.

ნაშრომის ერთ-ერთ ქვეთავში გადმოცემული პოლიტიკური დისკურსის თავისებურებების, ასევე, 1919 წლის დამფუძნებელი კრების წინასაარჩევნო პერიოდში დებატებისა და აგიტაცია-პროპაგანდის ნიმუშების შესწავლისას

დავეყრდენით ე.წ. „პროპაგანდის თეორიებს“. დაინტერესებულ მკვლევრებს შორის ჩვენ გამოვყავით **ჰაროლდ ლასუელი** და **ჯონ დიუი**.

აღნიშნული თეორიით საზოგადოებასთან ურთიერთობის პარამეტრებს ლასუელი **აქტინსთან** ერთად აგებს სწორედ აუდიტორიისათვის მისაწოდებელ საკვანძო ინფორმაციაზე. მისი აზრით, პროპაგანდა სხვა არაფერია, თუ არა ცალკეული ლიდერების, ან დაჯგუფებების მიერ საზოგადოების შეხედულებების შეცვლა საკუთარი ინტერესების შესაბამისად (Lasswell & Atkins, 1924, p. 520).

ლასუელის შემდეგი კვლევა 1940 წელს გამოქვეყნდა, მაგრამ ზედმიწევნით მოერგო ჩვენს ნაშრომს, რადგან ამ შემთხვევაში აუდიტორია მიწოდებულ ინფორმაციაზე „სტიმული-რეაქციის“ პრინციპით რეაგირებს, რაც იმას ნიშნავს, რომ კომუნიკაცია რეციპიენტზე პირდაპირ ზემოქმედებს (Laswell, 1940). **ჰაროლდ ლასუელის** სამტომეული „პროპაგანდა და კომუნიკაცია მსოფლიო ისტორიაში“ მიჩნეულია მასმედიის ფუძემდებლურ ნაშრომად. აქ ფუნდამენტური თეორიაა, თუ როგორ მართავს საზოგადოებას ხელისუფლება, რა მეთოდით და რა შედეგს აღწევს (Lasswell, 1979). **ჰაროლდ ლასუელის** თეორიაში განხილულია მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში გავრცელებული პროპაგანდა, მისი თავისებურებები და თანმხლები პრობლემები. პროპაგანდა, ერთგვარად, მართვის მექანიზმია. მისი გამოყენების ხერხებს მსოფლიო ისტორია უძველესი დროიდან იცნობს და მიუხედავად იმისა, რომ ეს თეორიები 1921 წლის შემდგომ შეიქმნა, იმდენად კლასიკურია, რომ ზუსტად მოირგო საკვლევი თემატიკა.

ლასუელის შეხედულებებს იზიარებს მკვლევარი **უოლტერ ლიპმანი**. იგი განიხილავს ფსევდოდემოკრატიული და პლურალისტური იდეების საწინააღმდეგო მაგალითებს, რომელთა შედარებითი ანალიზისას დავადგინეთ, რომ ჩვენი საკვლევი პერიოდის ქართული ბეჭდური მედია სწორედ პლურალისტურ და დემოკრატიულ პრინციპებზეა დაყრდნობილი (Липман, 2004).

ჯონ დიუის თეორია საზოგადოებას ანიჭებს უპირატესობას და აქცენტს მის განვითარებაზე აკეთებს. ის მიიჩნევს, რომ განათლებული საზოგადოება თავად გადაწყვეტს, რა არის მისთვის უკეთესი და შეძლებს ინფორმაციის ობიექტურობის გარჩევას. ამ შემთხვევაში პროპაგანდა კარგავს თავის ერთპიროვნულ გავლენას

(Dewey, 1927). სწორედ იმ სამწლიან პერიოდში საქართველო დიდი გამოწვევების წინაშე იდგა განათლების მხრივ, ამიტომ პოლიტიკური ელიტის პროპაგანდა გადამწყვეტი და მნიშვნელოვანი უნდა ყოფილიყო საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებისა და არჩევანის მისაღებად.

ისტორიული კვლევის კატეგორიები მკვლევრებმა **ჯოზეფ ჰილმა და აგუსტ კერბერმა** იმ პრინციპით გააერთიანეს, რომელიც ზუსტად მიესადაგა ჩვენს ნაშრომს (Hill & Kerber, 1967). ავტორები, ასევე, აღნიშნავენ, რომ ისტორიული კვლევა იძლევა წარსულის შესახებ აწმყოში არსებული მონაცემების გადაფასების საშუალებას, გამოკვეთს აწმყოს შესაძლებლობებსა და მომავლის ტენდენციებს. ჰილისა და კერბერის თეორიებზე დაყრდნობით, კონკრეტული ტერმინებით ჩამოვყალიბეთ პრობლემის დეფინიცია, მონაცემების შესატყვისი წყაროების განსაზღვრა, მოგროვება, კლასიფიკაცია და დამუშავება და საბოლოოდ, მივიღეთ საკვლევი ობიექტის (მედიატექსტების) დაბალანსებული სინთეზი.

თეორეტიკოსი **ვალტერ ბორგი** მიიჩნევს, რომ დოკუმენტური პუბლიკაციების კვლევას განაპირობებს მტკიცებულებების, ანუ ემპირიული საბუთების მოპოვება, რის შემდგომაც ხდება მათი შეფასება და სინთეზი ფაქტების დადგენისა და წარსული მოვლენების შესახებ დასკვნების გამოტანის მიზნით (Borg, 1963).

ისტორიული წარსულის კვლევის შესახებ საინტერესოდ მსჯელობს მეცნიერი **ჰომერ ჰოკეტი**. გავიზიარეთ რა ჰოკეტის თეორია, მსჯელობა, ძირითადად, დავაფუძნეთ პირველად წყაროებზე - საგაზეთო პუბლიკაციებზე (Hockett, 1955).

პოლიტიკოსთა სიტყვით გამოსვლების კვლევისას მოვიშველიეთ **არისტოტელეს** კლასიკური გამოცდილება მჭევრმეტყველების მიმართულებით. მისი „**რიტორიკა**“ დღემდე ინარჩუნებს აქტუალობას და ირგებს მოდერნისტულ მიდგომებს. მისი თეორიით, სიტყვა მიემართება მსმენელს, თავად მჭევრმეტყველება კი სამი სახისაა: სათათბირო, სამართლებრივი და ეპიდექტიკური. ამ უკანასკნელის განმარტება ასეთია: იგი შეიცავს ან ქებას ან ძაგებას. შესაბამისად, პუბლიკაციები, რომლებიც დემოკრატიული რესპუბლიკის პოლიტიკური რიტორიკის შესწავლისას გამოვყავით, ეპიდექტიკური სახისაა, ექვემდებარება რა საკუთარი

შემოქმედებისა და ღვაწლის დადებითად წარმოჩენას და ოპონენტების დისკრედიტაციას (არისტოტელე, 1981).

კომუნიკაციის დასავლური თეორიული მოდელების შედარებამ, თუნდაც წინასაუკუნის ბეჭდური მედიის ლანდშაფტთან, საშუალება მოგვცა, წარმოგვეჩინა ის ფაქტორები, რომლებითაც პრესა დემოკრატიზაციის ეტაპზე საქართველოში მიმდინარე პოლიტიკურ და სოციალურ პროცესებზე მოქმედებდა.

კვლევის მეთოდოლოგია და მეთოდები

ნაშრომში გამოყენებულია კონკრეტულ ისტორიულ პერიოდში მოვლენათა ურთიერთგანპირობებულობისა და ურთიერთკავშირის პრაგმატული მეთოდოლოგია. სადისერტაციო ნაშრომისათვის, მისი შინაარსობრივი ფაქტორისა და ისტორიული სპეციფიკიდან გამომდინარე, შევაგროვეთ მეორადი მონაცემები და გამოვიყენეთ თვისებრივი კვლევის მეთოდების რამდენიმე ვარიანტი: ტექსტური მასალების შინაარსობრივი (კონტენტ) ანალიზი, რამაც მონაცემების კანონზომიერებისა და მნიშვნელობების ინტერპრეტირების საშუალება მოგვცა. პროპაგანდასა და წინასაარჩევნო დებატების მედიატექსტებზე მუშაობისას კი სტრუქტურული ანალიზის მიდგომები ჩავრთეთ. დისკურსის ანალიზის მეშვეობით გამოვიკვლიეთ 1918-21 წლების პუბლიკაციები, როგორც პოლიტიკური ორატორული ხელოვნების ნიმუშები, რითაც გამყარდა აზრი, რომ იდეოლოგია ძალაუფლებაში მყოფი ადამიანების პოზიციების ლეგიტიმაციას ახდენდა. აქვე შემოვიტანეთ რიტორიკული ანალიზი, რომელიც გვევლინება კრიტიკის ერთ-ერთ ფორმად და აერთიანებს რიტორიკის სამ კომპონენტს - ტექსტს, ავტორსა და აუდიტორიას.

მივედით სიღრმისეული ინტერვიუს აუცილებლობამდეც. კონკრეტული კონტექსტით მიმდინარე ინტერვიუმ შექმნა გარკვეული ფაბულა, კოლექტიური ნარატივი - მკვლევართა შორის გაზიარებული და შეჯერებული კონვენციური წარმოდგენები. დავძენთ, რომ ჩვენი კვლევისათვის რელევანტური აღმოჩნდა სანდოობის კონსტრუქციული ტიპი, რადგანაც ჩვენ მიერ მიღწეული შედეგი, გარკვეულწილად, დამოკიდებულია არსებულ კვლევებსა და თეორიებზე.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე

- საქართველოს ერთი სამთავრობო და ოთხი პარტიული გაზეთის მედიატექსტების მიხედვით შესწავლილია ქართული პოლიტიკური მეტყველება, წინასაარჩევნო სააგიტაციო გამოსვლებისა და დებატების ჟურნალისტური მიდგომები.
- 1918-21 წლების პლურალისტური და პოლარიზებული პრესის თანამედროვე თვალთ შეფასება, მოცემული გაზეთების პუბლიკაციებზე დაყრდნობით.
- ქართველი სოციალ-რევოლუციონერების, იმავე ესერების, პარტიული ბეჭდური გამოცემის, გაზეთ „შრომის“ პუბლიცისტიკის კვლევა.
- სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის ყველაზე აქტუალური საკითხების გარშემო პარტიული ორგანოებისა და სამთავრობო გაზეთის მსჯელობის დესკრიფციები.
- თითოეული გაზეთის კონტენტის კვლევა ერთი პრიორიტეტული საკითხის გარშემო.

საქართველოს ისტორიაში ამ უმნიშვნელოვანესი პერიოდის დემოკრატიული მოდელის შესწავლა, სახელმწიფოებრივი აზროვნების სტრუქტურის სწორად წაკითხვა და პოლიტიკური პროცესების ავთენტური გადააზრება დიდ **თეორიულ-პრაქტიკულ მნიშვნელობასაც** იძენს, რადგანაც დღევანდელი სახელმწიფო სწორედ საუკუნის წინანდელი რესპუბლიკის პრინციპებზეა აგებული. ჩვენი ქვეყნისთვის საძირკველს წარმოადგენს 1918 წლის დემოკრატიული საქართველოს მოდელი. დღესაც, ფაქტობრივად, 1921 წლის კონსტიტუციას ვეყრდნობით.

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

სადისერტაციო ნაშრომი შედგება შესავლის, ძირითადი ნაწილისა და დასკვნისაგან, ხოლო ძირითადი ნაწილი იყოფა სამ თავად და 12 ქვეთავად. ყოველი მომდევნო ქვეთავი წინას შინაარსობრივ და ლოგიკურ გაგრძელებას წარმოადგენს.

1 თავი. ახალი ეპოქა - საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა

1.1. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პოლიტიკური მოდელი და პოლიტიკური სპექტრის მიმოხილვა - როგორ შეხვდა საქართველო 1918 წლის 26 მაისის დადგომას? პარტიების ფორმირება და პოლიტიკური ელიტის არსებობა აუცილებელ წინაპირობას წარმოადგენდა დამოუკიდებელი სახელმწიფოს შექმნისათვის „საერთო ეროვნული ცნობიერების არსებობის გარდა, აუცილებელი იყო პოლიტიკური კულტურის ქონა, რომლის გარეშეც შეუძლებელი იქნებოდა დემოკრატიული სახელმწიფოს მშენებლობა“ (მაცაბერიძე, 2019, გვ. 107). ჩვენს ქვეყანაში უკვე არსებობდა სრულყოფილი პოლიტიკური სპექტრი - პარტიები, განსაზღვრული იდეოლოგიით, სტრუქტურებითა და მხარდამჭერებით. ამგვარად, იკვეთება, რომ საზოგადოებაცა და პოლიტიკური ძალებიც სრულ მზაობაში იმყოფებოდნენ ქვეყნის დამოუკიდებლობის აღსადგენად.

1918 წელს საქართველოს დემოკრატიული სახელმწიფოს მთავრობა კოალიციური იყო. პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრება ჩამოყალიბდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატთა, ეროვნულ-დემოკრატთა, სოციალისტ-რევოლუციონერთა, სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო, მიწის მესაკუთრეთა და სომხეთის რევოლუციური ფედერაციის პოლიტიკური პარტიებით.

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პოლიტიკური სპექტრის „უპირობო ლიდერი **სოციალ-დემოკრატიული პარტია** იყო, რომელმაც 1919 წლის თებერვალში გამართულ პირველ საყოველთაო დემოკრატიულ არჩევნებში ხმათა 80 პროცენტზე მეტი მოიპოვა“ (ირემაძე, 2021). არ შეცვლილა ოპოზიციური მხარე და ის, ძირითადად, სამი პოლიტიკური პარტიით განისაზღვრა: **სოციალისტ-ფედერალისტები, სოციალისტ-რევოლუციონერები და ეროვნულ-დემოკრატები**. ამ ძალების ურთიერთთანამშრომლობის შესასწავლად რელევანტურია ბეჭდური გამოცემების: „**ერთობა**“ (სოც-დემოკრატები), „**სახალხო საქმე**“ (სოციალ-ფედერალისტები), „**შრომა**“ (სოციალ-რევოლუციონერები) და „**საქართველოს**“ (ეროვნულ-დემოკრატები) კვლევა, რომელიც ცხადყოფს საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ურთიერთობებსა და განწყობებს.

საქართველომ, 1918-21 წლების პოლიტიკური სპექტრის დემოკრატიული სისტემის მშენებლობას, იმ პერიოდის რთული საგარეო ვითარებისა და ქვეყნის შიდა დაძაბულობის მიუხედავად, წარმატებით გაართვა თავი. სულ მოკლე პერიოდში საფუძველი ჩაეყარა ბევრ მნიშვნელოვან პროექტს, მოხდა მნიშვნელოვანი ინსტიტუციების ფორმირება, გატარდა ფუნდამენტური რეფორმები. ქვეყნის პროგრესი თვალსაჩინო იყო არა მარტო ქართველების, არამედ უცხოელი დიპლომატებისთვისაც.

1.2. ქართული პერიოდიკის მესვეურები - პოლიტიკოსი პუბლიცისტების პორტრეტები. ქვეთავში განხილულია გაზეთ **სოციალ-დემოკრატიული** პარტიული ორგანოს „ერთობის“ პუბლიცისტისა და რედაქტორის **ლევან ნათაძის** სტატიები. მისი პუბლიკაციები ლოგიკური სიციხადით გამოირჩევა. იგი სიღრმისეულად ხსნის პრობლემის არსს, მიზეზს, დაწვრილებით აღწერს განვითარების თითოეულ ეტაპს. საინტერესოა **ეროვნულ-დემოკრატების** პარტიული ორგანოს „საქართველოს“ მთავარი პუბლიცისტისა და აგიტატორის **გიორგი გვაზავას** პიროვნება. გიორგი გვაზავა დემოკრატიის პრინციპების უზადო და განუხრელი დამცველი იყო, მისთვის უცხო და მიუღებელი გახლდათ ვიწროპარტიული ხედვა და პროპაგანდისტული აზროვნება. საოცარი არგუმენტებითა და დახვეწილი ენით წერს გიორგი გვაზავა საზოგადოების სახელმწიფოებრივ აზროვნებაზე, ქართულ დემოკრატიასა და დამოუკიდებლობის ფენომენზე. **სოციალ-ფედერალისტური** პარტიული ორგანოს „სახალხო საქმის“ რედაქტორი **სამსონ ფირცხალავა** ქვეყანასა და მსოფლიოში მიმდინარე ყველა პრობლემურ და აქტუალურ საკითხზე წერდა. **სოციალ-რევოლუციონერების** პარტიული ორგანო „შრომაში“ გამოვყავით **ლეო შენგელაიას** სტატიები. პუბლიკაციები არ გამოირჩევა მკვეთრი და თვალშისაცემი ფრაზებით. პირიქით, სათაური ძირითადად ასახავს იმ საკითხს, რომელზედაც შემდგომია საუბარი.

პრესის ფურცლებზე მწვავე დებატების, ოპონირებისა და კრიტიკის მიღმა იკვეთება უპრეცედენტო პლურალისტული გარემო და ქვეყნის კეთილდღეობისათვის გაერთიანებული სხვადასხვა პოზიციის ეროვნული

ძალების სამაგალითო და მაღალღირებულებითი პოლიტიკური გემოვნება. იმ პერიოდში მოღვაწე ქართველი საზოგადო მოღვაწეები, უკვე ცნობილი მწერლები და პუბლიცისტები, ბოლო ძალისხმევით იბრძოდნენ ქვეყნის წინაშე წარმოქმნილი სირთულეებისა და პრობლემების აღმოსაფხვრელად. მათმა კალამმა შექმნა დემოკრატიული და თავისუფალი პრესა.

1.3. **„ქართული პოლიტიკური მჭევრმეტყველება დამოუკიდებლობის სამწლიანი პერიოდის პარტიული გაზეთების მიხედვით“** - შეგვიძლია ჩამოვაყალიბოთ გაზეთების: „საქართველოს რესპუბლიკის“, „ერთობის“, „სახალხო საქმის“, „შრომისა“ და „საქართველოს“ პრესის პროფილი. ტექსტები მიეკუთვნება პოლიტიკური მჭევრმეტყველების ჟანრს. პოლიტიკოსები საკუთარი დისკურსით ახერხებენ მომხრეების შენარჩუნებას, ოპონენტების დისკვალიფიკაციასა და საზოგადოების დარწმუნებას საკუთარი ნააზრევის ობიექტურობაში. რიტორიკა შინაარსობრივად **ლიბერალური, დემოკრატიული ფასეულობების პრეზენტაციაა**. ამიტომ, რელევანტურია დასკვნა, რომ 1918-21 წლების პრესა უხარვეზოდ ირგებს პოლიტიკური მჭევრმეტყველების ჩარჩოს, ახდენს კლასიკური ლიბერალური ღირებულებების გენერირებას და წარმოადგენს ჯანსაღი პატრიოტიზმისა და ჰუმანიზმის მქადაგებელი ქართული ჟურნალისტიკის უპრეცედენტო მოდელს.

თავი 2. ქართული ბეჭდური მედიის დემოკრატიული მოდელი 1918-1921 წლებში

მეორე თავი მთლიანად ეძღვნება საქართველოს რესპუბლიკის დემოკრატიული მოდელის პერიპეტიების ასახვას. ეს ჩვენი თემის ძირითადი ნაწილია, რადგანაც ვსაუბრობთ ქართული პრესის პლურალისტურ ბუნებასა და პოლარიზების მაგალითებზე. ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საკითხად გამოვიტანეთ **ბოლშევიზმის**, როგორც რადიკალური და ძლიერი მიმდინარეობის, კრიტიკა ქართული პრესის ფურცლებზე. საზოგადოებრივი აზრის ფორმირების საილუსტრაციოდ განვიხილეთ 1919 წლის დამფუძნებელი კრების **წინასაარჩევნო პერიოდის პროპაგანდისტული ტექსტები**.

2.1. პლურალისტური და პოლარიზებული პრესის ერთიანი პლატფორმა - მიუხედავად ჟურნალისტური სიტყვის პირდაპირობისა და სრული თავისუფლებისა, პოლიტიკური ბეჭდური მედიის ფურცლებზე ხშირი იყო ცხარე კამათი, ბრალდებები, მხილება, და ზოგჯერ სუბიექტური აზრის ინტერპრეტირების ფაქტებიც. ფაქტობრივად, საინფორმაციო ომის მთავარ იარაღს პრესა წარმოადგენდა. რაც უნდა ხაზი გავუსვათ სერიოზულ დაპირისპირებებს აგრარული რეფორმის, სიკვდილით დასჯის გაუქმების, გერმანია-საქართველოს სტრატეგიული პარტნიორობის შესახებ და ბოლშევიკებისადმი საერთო აგრესიულ განწყობას, უდავოა, რომ სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საკითხების გადაწყვეტისას პარტიები უსმენდნენ ერთმანეთს, ეკითხებოდნენ, ითხოვდნენ პასუხებს, არგუმენტებს, დასაბუთებას და, საბოლოოდ, სწორედ აღნიშნული თემების გამო, პოლარიზებული პრესა მაინც ქმნიდა პლურალისტური ხასიათის ერთიან პლატფორმას. ამის ნათელი დადასტურებაა გერონტი ქიქოძის, სამსონ ფირცხალავას, ნიკო ნიკოლაძის დამაჯერებელი სიტყვით გამოსვლები და სტატიები: „თქვენ უნდა შეიგნოთ, რომ სახელმწიფოს აშენების დროს საჭიროა ყველა სახელმწიფოებრივი ელემენტის გამოყენება, პარტიული რწმენის დამოუკიდებლად, საჭიროა შეთანხმებული პლატფორმის შედგენა“ (საქართველო, 1918, გვ. 2) .

2.2. ბოლშევიზმის კრიტიკა წამყვანი პარტიების გაზეთების პრიზმაში - ქართველი ინტელიგენცია ერთიანად იზიარებდა რევოლუციურ სულისკვეთებას და, ასევე, ერთიანად გმობდა ბოლშევიზმს ყველა მისი თანამგრძნობი გაერთიანების ჩათვლით. საკუთარი ძალაუფლების გასამყარებლად ბოლშევიკები მართლაც არ ერიდებოდნენ არანაირ უმსგავსობას და ყველა საშუალებას იყენებდნენ პოზიციების განსამტკიცებლად: „ბოლშევიზმი მბრძანებლობს, არღვევს, სდევნის ქვეყნის წარმომადგენლობას, დამფუძნებელ კრებას, არა იმიტომ რომ ხალხის უმეტესობა მათ მხარეზეა, არამედ მათ მხარეზე აღმოჩნდა მატერიალურად შეიარაღებული ძალა, ხიშტი“ (საქართველოს რესპუბლიკა, 1918, გვ. 2).

„საქართველოს რესპუბლიკა“, „ერთობა“ და „საქართველო“ ბოლო ამოსუნთქვამდე იცავდნენ ხელისუფლების პოზიციას და არ ყრიდნენ ფარხმალს. ცდილობდნენ, საზოგადოებისათვის სრული ობიექტურობით დაენახვებინათ ბოლშევიკური რუსეთის ნამდვილი სახე, გონს მოეყვანათ საშუალო ფენა და არავითარ შემთხვევაში არ დაეთმოთ მოპოვებული თავისუფლება. „სახალხო საქმე“ და „შრომა“ აკრიტიკებდნენ ბოლშევიკების ქმედებებს, გმობდნენ მათი ბრძოლის მეთოდებს, მოუწოდებდნენ, შეეცვალათ ბრძოლის ხასიათი და რევოლუციურ გაერთიანებად გარდაქმნილიყვნენ, ისინი განასხვავებდნენ ერთმანეთისაგან რევოლუციასა და ბოლშევიზმს. რევოლუცია მათ მიაჩნდათ პროგრესულად, ხოლო ბოლშევიზმი - დიქტატურად.

2.3. პროპაგანდა და პოლიტიკური დებატები საქართველოს 1919 წლის დამფუძნებელი კრების წინასაარჩევნო პერიოდში - 1919 წლის დამფუძნებელი კრების არჩევნები გამოირჩევა ორგანიზების მაღალი ხარისხით, პოლიტიკურ პარტიათა საქმიანი, მრავალფეროვანი პროგრამების დეკლარირებით, დებატების წარმართვის კულტურითა და ჯანსაღი ოპონირებით. პარტიები ერთმანეთის დაკნინებასა და დადანაშაულებას არ ერიდებოდნენ, რაც ზოგჯერ პოლიტიკურ ეთიკას სცდილდებოდა, თუმცა, ასეთი შემთხვევები ხშირად არ გვხვდება. ამასთან, კიდევ ერთხელ უნდა აღვნიშნოთ, რომ წინასაარჩევნო კამპანია პარტიებს შორის თანაბარ პირობებში მიმდინარეობდა. კონტენტანალიზი გვარწმუნებს, რომ არ იყო არანაირი შეზღუდვა აზრის გამოხატვისა და სიტყვის თავისუფლებისა, არ იკრძალებოდა მიტინგებისა და წინასაარჩევნო შეხვედრების მოწყობა, საჯარო აგიტაცია და, რა თქმა უნდა, პრესაში გამოქვეყნებული სტატიები ამის ნათელი დადასტურებაა.

თავი 3. ქართული პრესა - დემოკრატიული ღირებულებების რეფლექსია

ეს ნაწილი მოიცავს ქვეყნის ოთხი წამყვანი პარტიის ბეჭდური ორგანოებისა და სამთავრობო გაზეთის შინაარსობრივ ანალიზს გამოკვეთილი პრიორიტეტების მიხედვით.

3.1. გაზეთი „ერთობა“ - მუშათა კლასის სოციალიზმის აღმშენებლობის მთავარი ძალა - „ერთობის“ პუბლიკაციების სისტემატიზებისას გამოიკვეთა სოციალ-დემოკრატებისათვის ყველაზე მტკივნეული და რთულად მოსაგვარებელი საკითხი - მუშათა კლასის, როგორც სოციალიზმის მთავარი მშენებლის პრობლემები. სოციალ-დემოკრატების სამოქმედო პროგრამაში მათ ცალკე პუნქტი მიუძღვნეს მუშების საკითხს და 1918 წლის 22 იანვრის მე-16 ნომერში საზოგადოებას ვრცლად წარუდგინეს სამოქმედო გეგმა.

1919 წლიდან პერმანენტული რუბრიკების ნაცვლად ჩნდება საინტერესო პუბლიკაციები, რომელთა დიდი ნაწილი კვლავ მუშათა კლასის გარშემო ტრიალებს: „უბრალო მუშის ტკივილი“, „მუშათა ნაყოფიერებისათვის“, „სასურსათო ორგანიზაციები“, „მკერავი ქალები, „პარიკმახერთა პრობლემები“, „რა აკლია მუშას“.

პუბლიკაციების კვლევამ მუშათა საკითხის შესახებ ძალიან ბევრი და მნიშვნელოვანი ფაქტი გამოკვეთა. მუშათა კლასი, რომელსაც ქმნიდა პროლეტარიატი, გარკვეულწილად, დაკავშირებული იყო სოციალიზმის მშენებლობასთან, რაც გულისხმობს, რომ საზოგადოების ეს ნაწილი სოციალ-დემოკრატების თვალში აღიქმებოდა სოციალიზმის მშენებლობის ბირთვად. ასევე, მუშათა კლასს ეყრდნობოდა ქვეყნისათვის ყველაზე მნიშვნელოვანი სეგმენტის, მრეწველობის განვითარება, რაც ეკონომიკური წინსვლის საწინდარი იყო. ამიტომაც, საქართველოს რესპუბლიკის სამთავრობო სტრუქტურაში არსებობდა ორი ანგარიშგასაწევი ძლიერი ერთეული: მიწათმოქმედებისა და შრომის სამინისტროები. სწორედ ამ უკანასკნელის დიდი დამსახურებაა ქვეყნისათვის მნიშვნელოვანი რეფორმების გატარება: კანონი შრომითი ხელშეკრულების შესახებ, საერთო საქალაქო „საავადმყოფო კასის“ დაარსება, დაზღვევა და საპენსიო საკითხი, შრომის პირობებისა და უსაფრთხოების გაუმჯობესება, სამუშაო ქირის მოწესრიგება და სხვა რეგულაციები. მეტის გაკეთება საქართველოს რესპუბლიკას არ დასცალდა.

3.2. ეროვნული საკითხი გაზეთ „საქართველოს“ პუბლიკაციებში - ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიასა და მის პერიოდულ ორგანო „საქართველოს“ ეძღვნება.

ძირითადი კონცეფცია წარმოდგენილი იქნა შემდეგი პოსტულატებით: ეროვნული ძალების თავმოყრა, ობიექტურობა, ვიწროპარტიულ ჭრილში თემატური განხილვის უარყოფა და პრობლემების გადაჭრის გზების თავისუფალი ძიება. დებულებაც და ძირითადი კონტენტიც მიზნობრივად ჩამოყალიბდა ქართველი ხალხის სატკივარის გაშუქებით, ეროვნული მემკვიდრეობისა და კულტურის ამაღლებით, ქართული ენის სიწმინდის დაცვითა და დემოკრატიული ღირებულებებით. სწორედ ამ მიმართულებების კონსოლიდაციამ, საერთო ჯამში, შეძლო საზოგადოებას გაეთავისებინა დამოუკიდებლობის იდეა და მისი ფენომენი.

გაზეთი ეროვნული მიმართულებით განიხილავდა იმ ეპოქისა და რეალობისათვის დამახასიათებელ ყველა საკითხსა და პრობლემას, რომლებიც რელევანტური იყო მისი კონცეფციისათვის. აღსანიშნავია, რომ პუბლიკაციები არ არის ვიწროპარტიული და სუბიექტური. გაზეთი „საქართველო“ გამოირჩევა თავისი ეროვნული პოზიციითა და დემოკრატიული ხასიათით.

ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის მთავარი მიზანი იყო ერთიანი და განუყოფელი მამული, დამოუკიდებელი საქართველოს შექმნა და შენარჩუნება. საკუთარი ბეჭდური ორგანოს მეშვეობით მათ ნამდვილად გააკეთეს ყველაფერი ამ მისიის მსახურებისთვის.

3.3. გაზეთი „სახალხო საქმე“ - სოციალიზმი და ეროვნული იდეა - ქართველი სოციალ-ფედერალისტების გაზეთ „სახალხო საქმეში“ ძირითადად სოციალიზმი ეროვნული დამოუკიდებლობის იდეასთან იყო დაკავშირებული. დავაკვირდეთ, როგორ მკაფიოდ აქვთ მათ ჩამოყალიბებული საკუთარი პოზიცია: „დამოუკიდებლობა შინაურ საქმეებში, ე.ი. ავტონომია, და საერთო საქმეებში შეთანხმება, ე.ი. ფედერაცია, აუცილებელი საჭიროებაა თავისუფალი განვითარებისათვის და სოლიდარული მოქმედებისათვის“, - გაწერილია სოციალ-ფედერალისტთა პროგრამაში (საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა პროგრამა, 1918, გვ. 7). სოციალიზმის პროპაგანდას ისინი დიდ როლს უთმობდნენ საკუთარი პარტიული პერიოდული ორგანოს „სახალხო საქმის“ პუბლიკაციებში და საზოგადოებას უმტკიცებდნენ სოციალისტური

წყობის უპირატესობას მათივე კეთილდღეობისთვის. „სახალხო საქმე“ ეროვნული და პატრიოტული საკითხების ერთგვარი აპოლოგეტია. პარტიის მესვეურებს მიაჩნდათ, რომ დამოუკიდებლობა რევოლუციური ძალების შეკავშირებით მიიღწეოდა და ეროვნული ერთიანობაც მხოლოდ სოციალიზმის პირობებში წარმოედგინათ.

3.4. გაზეთი „შრომა“ - რევოლუციისა და პროლეტარიზმის ფილოსოფიური გააზრებისათვის - ქართველი ესერების, იმავე სოციალ-რევოლუციონერების, პარტიული ორგანოს „შრომის“ პუბლიცისტიკა საინტერესო შინაარსისაა. ქვეთავში განხილულია სოციალ-რევოლუციონერების მიდგომები, კონკრეტულად, რევოლუციისა და პროლეტარიზმის ცნებებისადმი.

გლეხობის პროლეტარიზაციას ესერები უარყოფითად აფასებდნენ. მათი აზრით, ეს გლეხობის გადატაკებას ნიშნავდა. 1919 წლის 42-ე ნომერში „შრომის“ რედაქცია წერს: „პროლეტარი ისეთ კაცს ჰქვია, რომელსაც შეუძლია თქვას, რაც მაქვს, თან დამაქვსო“. ქართველი ესერები საღად მსჯელობენ რევოლუციურ საკითხებზე. მიუხედავად სოციალ-რევოლუციონერების ოპონირებისა, კვლევამ აჩვენა მათი დადებითი განწყობა ოპოზიციურ პარტიებსა და მმართველ ძალასთან თანამშრომლობის მიმართ, ასევე, მზაობა კონსენსუსის მისაღწევად. როგორც ჩანს, რევოლუციური ბრძოლები და მათი რეზონანსი იმდენად მნიშვნელოვანი იყო ესერებისათვის, რომ ისინი მზად იყვნენ ერთობლივი ფრონტის შესაქმნელად გაერთიანებულიყვნენ: „როცა საფრთხე ემუქრება დემოკრატიასა და რევოლუციას, ჩვენი პოლიტიკა არის შეთანხმება დემოკრატიულ ძალასთან საერთო საფრთხის წინააღმდეგ“, - აჟღერებს ლეო შენგელაია თანაპარტიელების შეხედულებას მთავრობის სხდომაზე (შრომა, 1918, გვ. 2). თავისუფლების არსი და მნიშვნელობა სწორად რომ ჰქონდათ გააზრებული, ამის ბევრი დამადასტურებელი დოკუმენტი ვიპოვეთ, და რაოდენ პარადოქსიც უნდა იყოს, აღნიშნული საკითხისადმი სერიოზულმა მიდგომამ გამოიწვია ბოლშევიკებისადმი ესერების განწყობის შედარებით დათბობა, როგორც ზოგიერთ სტატიაში აღმოვაჩინეთ. ზოგადად, სოციალ-რევოლუციონერები მუდმივად აკრიტიკებდნენ ბოლშევიკებს და თუკი მათ მიმდებლობაზე

თანხმობას აცხადებდნენ, იმიტომ, რომ რუსეთში რეაქციულ ძალებს არ გაემარჯვათ და ამით საფრთხე არ შექმნოდა საქართველოს სუვერენიტეტს.

3.5. გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“ - საქართველოსა და გერმანიის სტრატეგიული პარტნიორობის ანალიზი - სამთავრობო ორგანო „საქართველოს რესპუბლიკა“ დაარსდა 1918 წლის 25 ივლისს და მიიჩნეოდა საქართველოს მთავრობის მოამბედ. იგი დოკუმენტურად ასახავს ქვეყნის დამოუკიდებლობის წლებს, იმ უდიდეს გამოწვევებს, სირთულეებს, საფრთხეებს, რომელთაც მცირეწლოვანი რესპუბლიკა უმკლავდებოდა.

პირველი მსოფლიო ომის დასაწყისში ჩვენს ჟურნალ-გაზეთებში აშკარაა გერმანოფილური განწყობა. გერმანული ორიენტაციის აღება უცებ, დაუფიქრებლად და ერთბაშად არ მომხდარა. ქართველი ინტელიგენცია დიდი სიფრთხილით ეკიდებოდა პროტექტორი ქვეყნის არჩევანს: „ჩვენი საერთაშორისო ორიენტაცია კარგა ხანია შეიცვალა, გერმანიას დავუკავშირდით და შევდივართ თავისუფალ ერთა და სახელმწიფოთა საერთაშორისო ოჯახში“ (საქართველოს რესპუბლიკა, 1918, გვ. 2). მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს რესპუბლიკით გერმანიის დაინტერესება არ იყო უანგარო და მას საკუთარი მიზნები ჰქონდა, არცერთი მისი ინტერესი არ ლახავდა საქართველოს სუვერენიტეტს: „გერმანია იცავდა ჩვენს დამოუკიდებლობას და არ ჩარეულა ჩვენს საშინაო საქმეებში“ (საქართველოს რესპუბლიკა, 1918, გვ. 2).

აუცილებლად უნდა გამოვყოთ გაზეთის მთავარი ღირსება. „საქართველოს რესპუბლიკა“ მთავრობის მოამბეა, ოფიციალური სახელისუფლებო ბეჭდური ორგანო. ჩვენმა კვლევამ და პარტიულ გაზეთებთან შედარებითმა ანალიზმა აჩვენა, რომ ის არ იყო სოციალ-დემოკრატიის გავლენის ქვეშ და არ პოზიციონირებდა მხოლოდ მმართველი ძალის შეხედულებებით. სოციალ-დემოკრატებს თავისი აზრებისა და დებატებისათვის საკუთარი პარტიული ორგანო, გაზეთი „ერთობა“ ჰქონდათ, იმიტომ „საქართველოს რესპუბლიკა“ ობიექტურად ოფიციალური მასალებით შემოიფარგლებოდა. აღნიშნული ფაქტი კიდევ ერთხელ ცხადყოფს საქართველოში პრესის თავისუფლებისა და პლურალიზმის მაღალ ინდექსს.

3.6. სიღრმისეული ინტერვიუს თვისებრივი ანალიზი - სადისერტაციო ნაშრომი რომ უფრო შეკრული და რელევანტური ყოფილიყო, საჭირო გახდა სიღრმისეული ინტერვიუს ჩაწერა საქართველოს პირველი რესპუბლიკის მკვლევრებთან. სადისერტაციო ნაშრომში გამოყენებულია ინტერვიუს ყველაზე გავრცელებული და ტრადიციული ფორმა - **ინდივიდუალური ინტერვიუ**, რომელიც გულისხმობს მკვლევარსა და რესპონდენტს შორის ინტერაქციას.

ჩვენი რესპონდენტები არიან ისტორიკოსები: **დიმიტრი სილაქაძე** (რუსეთ-საქართველოს 1921 წლის ომისა და საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მკვლევარი), **მიხეილ ბახტაძე** (საქართველოს ისტორიის მკვლევარი, ავტორი სამეცნიერო ნაშრომისა - „ბრძოლა თბილისის დაცვისათვის 1921 წლის საქართველო-რუსეთის ომის დროს“), **ირაკლი ირემაძე** (საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მკვლევარი, 1918-21 წლების პერიოდზე არაერთი სამეცნიერო ნაშრომის ავტორი), **ხათუნა ჭანიშვილი** (სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორი ჟურნალისტიკის მიმართულებით, მონოგრაფიებისა და სამეცნიერო სტატიების ავტორი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შესახებ. აქვს ნაშრომები უშუალოდ 1918-21 წლების პრესაზე), **რუსუდან ვაშაკიძე** (სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორი, ჟურნალისტი, ერთ-ერთი პირველი დისერტაციის ავტორი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პრესის შესახებ), **თამარ ჩიბურდანიძე** (პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორი, ჟურნალისტი, არაერთი სამეცნიერო ნაშრომის ავტორი საქართველოს დემოკრატიული პროცესების შესახებ). მკვლევრები შევარჩიეთ მიზნობრივად, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შესახებ ცოდნისა და კომპეტენტურობის მიხედვით. საკვანძო საკითხები შემდეგი ინტერპრეტაციით ჩამოყალიბდა:

- პლურალისტური და თავისუფალი პრესის ჩამოყალიბების მთავარი მიზეზები.
- ქვეყნის მმართველი ძალის ევროპული არჩევანი.
- 1918-21 წლების მედიაპლატფორმაზე შექმნილი პოლარიზება და კონსენსუსი.
- საქართველო ძლიერი პროტექტორის მოლოდინში.

ჩვენი კვლევებით დადასტურდა ინტერვიუერთა პოზიცია, რომ სოციალ-დემოკრატია არ შეუზღუდავს პრესის ფუნქციონირება დემოკრატიულ საქართველოში. ასევე, მიუხედავად მათი „იძულებითი ნაბიჯისა“, გამოეცხადებინათ საქართველოს დამოუკიდებლობა, მათ მომდევნო სამი წლის განმავლობაში არასოდეს დაუჩივლიათ აღნიშნულის შესახებ. პირიქით, ვხვდებით ისეთ სტატიებს, რომლებშიც თავგანწირულად ამტკიცებენ, რომ ქვეყნის გათავისუფლების იდეურად მებრძოლი ერთადერთი ძალა აღმოჩნდნენ. ასევე, დამფუძნებელი კრების არჩევნები, ბევრი სახელმწიფოებრივი რეფორმა და პლურალისტური პრესა მათ დემოკრატიულ გეზზე მიუთითებს.

დასკვნა

1918-1921 წლებს დამსახურებულად ეწოდა ახალი, მოდერნისტული ეპოქის დასაწყისი და საქართველოს პირველმა რესპუბლიკამ საკუთარი დემოკრატიული ფორმებით, მიდგომებით, ტენდენციებითა და გადაწყვეტილებებით ღირსეული ადგილი დაიმკვიდრა ქართული და, ზოგადად, დემოკრატიული სახელმწიფოების ისტორიაში. თანამედროვე მსოფლიოს ურთიერთობების სახეცვლილმა ფორმატმა და იმ პლატფორმებმა, რომელთა ბრძოლის იარაღი ინფორმაციაა, ნათლად დაგვანახა ისტორიული ნარატივის საფუძვლიანი კვლევის საჭიროება, საუკუნის წინანდელი ბეჭდური სიტყვა კი ერთ-ერთი მთავარი და ავთენტური წყაროა. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პოლიტიკურ პარტიებს ჰქონდათ საკუთარი ბეჭდური ორგანოები, რომლებიც ეროვნული სულისკვეთებისა და ლიბერალური ღირებულებების ფორმირებასა და განმტკიცებაში მნიშვნელოვან მექანიზმად მიიჩნევა. ამიტომ, რომ მე-20 საუკუნის დასაწყისის ქართულმა პრესამ დიდი წვლილი შეიტანა დემოკრატიული ფასეულობების დამკვიდრებაში და შექმნა ჭეშმარიტად პლურალისტური გარემო.

1918-21 წლების საკმაოდ მრავალფეროვანი ქართული პოლიტიკური სპექტრი გამოირჩეოდა მაღალი ინტელექტით, გამჭრიახობითა და სიღრმისეული პოლიტიკური ხედვით. ძირითად პოლიტიკურ ბირთვს სოციალ-დემოკრატიულ პარტიასთან ერთად ქმნიდნენ ეროვნულ-დემოკრატები,

სოციალ-ფედერალისტები და სოციალ-რევოლუციონერები. თითოეულ მათგანს ჰქონდა ქართული რეალობისა და დამოუკიდებლობისადმი მისადაგებული სამოქმედო პროგრამა და მის განსახორციელებლად საქმესთან ერთად სიტყვითაც იბრძოდა. მათი მსოფლმხედველობა, პოზიციები, საზოგადოებრივ-პოლიტიკური პროცესების ხედვა და წარმართვაზე გავლენის სურვილი თუ ინტერესი ნათლად ვლინდება პარტიული ბეჭდური ორგანოების მეშვეობით: „ერთობა“ (სოციალ-დემოკრატები), „საქართველო“ (ეროვნულ-დემოკრატები), „სახალხო საქმე“ (სოციალ-ფედერალისტები), „შრომა“ (სოციალ-რევოლუციონერები). საინფორმაციო სივრცეში მალევე გამოჩნდა სახელისუფლებო ორგანო „საქართველოს რესპუბლიკა“.

პრესა ბეჭდავდა არა მხოლოდ სტატიებს, არამედ პოლიტიკოსთა სიტყვით გამოსვლებსაც, რომლებიც მოიცავდა ქვეყნისათვის მნიშვნელოვან საკვანძო საკითხებს. კვლევით დადასტურდა, რომ 1918-21 წლების პოლიტიკური სიტყვიერი სარბიელი, საკუთარი მიდგომებით, სტრუქტურით, შინაარსით, ენობრივი აგებულებით, მანერითა და კონტექსტუალური ხედვით, საკმაოდ ძლიერი იყო და პოლიტიკური მჭევრმეტყველების კლასიკური ნიმუშების შექმნას განაპირობებდა.

პოლიტიკური სპექტრისა და ხელისუფალთა ორატორული ხელოვნების შესწავლისას საჭიროდ ჩავთვალეთ, გამოგვეყო აღნიშნული ეპოქის რამდენიმე პუბლიცისტის პორტრეტი, რადგან მათი შემოქმედება ნაკლებად შესწავლილი აღმოჩნდა. ჩვენ მიერ გამოკვლეული დიდძალი მასალის საფუძველზე შეიძლება დავასკვნათ, რომ ბევრი ავტორის ნააზრევი ჯერ კიდევ ჩრდილშია და მათი მნიშვნელობა არ არის ჯეროვნად შეფასებული საქართველოს პირველი რესპუბლიკის საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ პროცესებში.

პარტიების სააგიტაციო და პროპაგანდისტული მასალების შესწავლამ და 1919 წლის დამფუძნებელი კრების წინასაარჩევნო პლატფორმამ დაგვანახა სხვადასხვა პოლიტიკურ პოზიციაზე მდგარი ქართული პრესის დამოუკიდებელი მიდგომები. თითოეული პარტიული ორგანო ღირსეულად და არგუმენტირებულად იბრძოდა საკუთარი ელექტორატის გასამლიერებლად.

მართალია, ვხვდებით არაეთიკურ გამოსვლებსაც, მაგრამ ასეთი შემთხვევები უმნიშვნელოა და ვრწმუნდებით, რომ ის არასდროს გადაზრდილა ერთმანეთის ღირსების შემლახველ წინააღმდეგობაში.

საზოგადოებრივ-პოლიტიკური პროცესების წარმართვის თითქმის ყველა მნიშვნელოვან საკითხზე პარტიებს განსხვავებული პოზიცია ჰქონდათ. თითოეული მათგანი ცდილობდა საკუთარი მოსაზრების დაცვას საკმაოდ ძლიერი არგუმენტებით. **ბოლშევიზმის საფრთხის გაცნობიერება და მისი კრიტიკა** ერთ-ერთი სერიოზული მიმართულებაა, რომელმაც დაპირისპირებულ პარტიულ ძალებს შორის ერთიანი პოლიტიკური მიდგომის გამომუშავებას შეუწყო ხელი. კონსენსუსის მაგალითმა დაგვარწმუნა, რომ ქვეყნისთვის ყველაზე გადამწყვეტ მომენტში ქართველ პოლიტიკოსებს შეეძლოთ ერთიანი პლატფორმით გამოსულიყვნენ, რაც მაღალ სახელმწიფოებრივ თვითშეგნებასა და ჯანსაღ პოლიტიკურ აზროვნებაზე მიუთითებს.

თითოეული გაზეთის **ძირითადი ტენდენციების** წინა პლანზე გამოტანით განისაზღვრა თითოეული პერიოდული ორგანოს სტრუქტურა და წარმოჩნდა შინაარსობრივი მახასიათებლები: სოციალ-დემოკრატების პარტიული ორგანოს „ერთობის“ პერმანენტული რუბრიკების შესწავლისას გამოიკვეთა მათთვის ერთ-ერთი მეტად მნიშვნელოვანი საკითხი - **მუშათა კლასის სოციალიზაცია**. ეროვნულ-დემოკრატების გაზეთ „საქართველოსთვის“ ეროვნულობა ყველაზე მნიშვნელოვანი აღმოჩნდა, ამიტომ ისინი ეროვნულ ჭრილში განიხილავდნენ ყველა საჭირობო საკითხს. სოციალ-ფედერალისტების მისია **სოციალიზმის დამკვიდრება** იყო. რევოლუციური გზით ბურჟუაზიული წესწყობილების დამხობა, შიდა საქმიანობაში სრული დამოუკიდებლობა, ქართულისა და ეროვნულის წინა პლანზე წამოწევა - აი, „სახალხო საქმის“ გაიდლაინი. **ესერები რევოლუციური იდეოლოგიის მიმდევრები იყვნენ** და რევოლუცია მიაჩნდათ ყველა სიახლის სათავედ. „შრომის“ კუბლიცისტები არც ოპონირებით ჩამოუვარდებოდნენ მოწინააღმდეგე პარტიებს და არც სახელმწიფოებრივ საკითხებზე მართებული მსჯელობით. ესერებს შეეძლოთ და სვამდნენ კიდევ სწორ აქცენტებს ქართულ პოლიტიკურ სივრცეში. საქართველოს ფიზიკური და

გეოპოლიტიკური მდგომარეობის შესწავლამ აჩვენა, რომ აღნიშნულ პერიოდში ეს ქვეყანა ძლიერი პროტექტორისა და მხარდამჭერის გარეშე არსებობას ვერ შეძლებდა. შესაბამისად, ქართული არჩევანი, რომელიც **გერმანიას** პარტნიორად მოიაზრებდა, იმხანად ერთადერთი სწორი გადაწყვეტილება ჩანდა. ამ საკითხის გარშემო ყველაზე მეტს და ყველაზე დიდი პათოსით სამთავრობო გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“ წერდა. კვლევისას გამოჩნდა, რომ „საქართველოს რესპუბლიკა“ ცდილობდა ნეიტრალური და ხელისუფლების გავლენისაგან თავისუფალი ყოფილიყო, შესაბამისად, ქმნიდა კიდევ ოფიციალურ საინფორმაციო პორტალს.

ტექსტების შინაარსობრივმა და ჟანრობრივმა ვერიფიკაციამ, ასევე, საარქივო მასალების მედიატექსტებთან გააზრებულმა შედარებითმა ანალიზმა, და საბოლოოდ, სიღრმისეული ინტერვიუებისას გამოვლენილმა მკვლევრების პოზიციებმა მოგვცა საბოლოო დასკვნის ჩამოყალიბების საშუალება: თავისუფალი და პლურალისტური პრესა, რომელიც დაფუძნებული იყო საუკუნოვანი ქართული კულტურის უწყვეტობასა და ისტორიულ-ეროვნული თვითმყოფადობის გამორჩეულ მაგალითებზე, ქმნიდა დემოკრატიული სახელმწიფოებრივი აზროვნების ყალიბს ქართულ საზოგადოებაში, რაც **ადასტურებს ჩვენს ჰიპოთეზას.**

1918-21 წლების ქართულ პრესას უდიდეს დამსახურებად უნდა ჩავუთვალოთ საზოგადოების სწორი ორიენტირების დასახვა და სახელმწიფოებრივი აზროვნების ფორმირების მცდელობა. ქართველი ერის ეროვნული აზროვნების არქიტექტორი ქართული ბეჭდური სიტყვაა, რომელიც 1918 წლის 26 მაისამდეც ქმნიდა ამინდს ქართულ საზოგადოებაში და შემდგომაც. აღნიშნული ნარატივის კიდევ ერთხელ თვალის გადავლებამ გვაჩვენა, რომ იმ პერიოდის აქტუალური საკითხები დღესაც არ კარგავს მნიშვნელობას და **საზოგადოებრივ-პოლიტიკური პროცესების რეპრეზენტაცია** ყველა ეპოქაში ღირებული იქნება.

ინფორმაცია ნაშრომის აპრობაციის შესახებ

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის მასობრივი კომუნიკაციისა და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის საგამოცდო კომისიაში, დაცულ იქნა სამი კოლოკვიუმი და ერთი თემატური სემინარი.

სამი კოლოკვიუმი (თითოეული არის სადისერტაციო ნაშრომის ნაწილი)

თემატური სემინარი (ემღვნება მომიჯნავე დარგის/ქვედარგის აქტუალურ საკითხს და არ წარმოადგენს სადისერტაციო თემის ნაწილს) - „მედიაწიგნიერების მნიშვნელობა და ციფრული დისციპლინების მოდერაცია საქართველოში“.

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

გამოქვეყნებულია შემდეგ პუბლიკაციებში:

1. სამეცნიერო სტატია: ბოლშევიზმის კრიტიკა - საქართველოს პირველი რესპუბლიკის სამთავრობო გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკის“ მიხედვით (1918-1921 წწ.). მაია ბრეგაძე, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სამეცნიერო-რეფერირებადი ჟურნალი „პოლიტოლოგოსი“ (2023). (გადაცემულია დასაბეჭდად).
2. სამეცნიერო სტატია: პუბლიცისტი სამსონ ფირცხალავა პოლიტიკური რეალობის პირისპირ (1918-1919 წლები). მაია ბრეგაძე, საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემია, ჟურნალი „მომხმე“ №49 (2023).
3. სამეცნიერო სტატია: **Propaganda and Political Debates in the Newspapers of the Leading Political Parties During the Pre-election Period of the 1919 Constituent Assembly of Georgia (Republic of Georgia: Unity; Public Affairs, Georgia; Labour)**. Maia Bregadze & Nana Amiranashvili, ISJ Theoretical & Applied Science, 11 (127) 2023, Philadelphia, USA.

საერთაშორისო კონფერენციები:

1. კონფერენციის თემა: პუბლიცისტური დისკურსის მედიატექსტებში ასახვის თავისებურებები - პარალელები თანამედროვეობასთან (1918 წლის სამთავრობო გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკისა“ და სოციალ-ფედერალისტების პარტიული გაზეთის „სახალხო საქმის“ მიხედვით). მაია ბრეგაძე, გამოქვეყნებულია შრომების კრებულში „კულტურათაშორისი დიალოგები VII“, იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თელავი, ოქტომბერი, 2023.
2. კონფერენციის თემა: გერმანია-საქართველოს 1918-1919 წლების სტრატეგიული პარტნიორობის ანალიზი იმ პერიოდის გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკის“ პრიზმაში. მაია ბრეგაძე, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, თბილისი, ივნისი, 2023.
3. კონფერენციის თემა: მედიაწიგნიერების მნიშვნელობა და ციფრული დისციპლინების მოდერაცია საქართველოში. მაია ბრეგაძე, გამოქვეყნებულია შრომების კრებულში „მერმისი XII“, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი, ივნისი, 2024.
4. კონფერენციის თემა: **The inception of the century-old strategic partnership between Georgia and Poland a prism analysis of the „Republic of Georgia” newspaper.** Maia Bregadze & Nana Amiranashvili, International Expert Scientific Conference „In search of a new path. The Process of sovereintisation of the countries of the „former Russian sphere of influence”, Jagiellonian University, Krakow, December, 2023. (Will be Published).
5. კონფერენციის თემა: **Opportunities and Media Challenges for Developing small Towns as Tourism Locations (Example of Tkibuli Municipality in the Imereti Region Republic of Georgia).** Maia Bregadze, Published in Collection of papers „Harmonia in Diversity”, 10th „Harmony in Diversity scientific conference, hosted by at the University of Library Studies and IT. Sofia. Bulgaria. 2023. December.

Caucasus International University
Faculty of Social Sciences and Humanities
Ph.D. Program in Mass Communication

Right of Authorship

Maia Bregadze

**Representation of the Social and Political Processes of the First Republic of
Georgia in the Press of 1918-1921**

Abstract dissertation submitted for the academic degree of Ph.D. in Mass
Communication

Scientific supervisor: **Nana Amiranashvili**

Doctor of Philology, Associate Professor of Caucasus International University

Tbilisi, Georgia, 2024

Scientific supervisor:

Nana Amiranashvili - Doctor of Philology, Associate Professor of Caucasus International University

Official reviewers:

Nino Mindiashvili – Doctor of Philology, Associate Professor of Caucasus International University

Manana Shamilishvili – Doctor of Journalism, Professor of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University.

The defense of the thesis will take place on July 23, 2024, at 14:00 PM, at the meeting at the Dissertation Council of the Faculty of Social and Humanities of the Caucasus International University.

Address: Georgia, 0141, Tbilisi, Chargali Street N73, Caucasus International University First Building, Auditorium 305.

The dissertation is accessible at the library of the Caucasus International University.

Secretary of Dissertation Board:

Zaza Tsotniashvili - Doctor of Social Sciences in the field of Media, Professor of Caucasus International University

A n n o t a t i o n

The dissertation "Representation of the Social and Political Processes of the First Republic of Georgia in the Press of 1918-1921" is dedicated to studying the press of the Democratic Republic of Georgia, a pivotal period in the development of Georgian journalism.

The First Republic of Georgia, despite its brief existence, established significant experience in democratic development, valuable both from a cognitive and state-political perspective.

The press of the 1920s, with its unique experience and trajectory, stands as a precursor to Georgian journalism, offering a retrospective of modern state challenges.

Among the ideologically opposing ruling forces of the mentioned period, four main directions emerge: the social democrats, hesitant towards the complete independence of Georgia; the national democratic party, oriented towards novelty through the struggle for national identity; the social federalists, imbued with socialist ideology; and the Georgian SRP, who are strong advocates of revolutionary changes. This disposition clearly defined the media discourse of that period.

The paper examines the periodicals of the First Republic of Georgia (1918-1921): "Unity" (social-democrats), "People's Matter" (social-federalists), "Georgia" (national-democrats), "Labor" (social-revolutionaries), and the government newspaper "Republic of Georgia," which fully encompassed the social and political processes of the First Republic of Georgia and reflected the independent and democratic spirit of Georgian journalism of that period.

The work includes the research of the content of the Georgian pluralist and independent press in 1918-1921 and the study of the features of democracy that emerged against the background of multi-partyism established in Georgia.

The research of journalism reflected in the press pages of the Democratic Republic of Georgia allows us to evaluate journalistic professional standards and responsibility, as well as the public relations policy, and draw appropriate conclusions.

Research conducted by several party newspapers forms the basis for a comprehensive analysis of discussions and debates on key issues. Newspaper publications are discussed in relation to each other, echoing, to some extent, the problems of modern journalism from an ideological and worldview perspective.

It should be noted here that each issue presented in the thesis is so important that it could be considered separately as the basis for a fundamental paper. At this stage, we have studied the vectors that initiated a free, new era in the history of Georgia. Therefore, by highlighting key issues and drawing on authentic thinking, we have illustrated the emergence of a free and pluralistic press in the previous century.

The qualification paper is an attempt to depict the social and political processes of the First Republic of Georgia based on the periodicals of the leading political parties and publications in the government newspaper "Republic of Georgia."